DE

IPHIGENIAE AULIDENSIS

FORMA AC CONDICIONE.

SSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS

IN

ALMA LITTERARUM UNIVERSITATE

FRIDERICA GUILELMA

AD

SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE CAPESSENDOS

DIE XXII. M. DECEMBRIS A. MDCCCLXIX.

IPSA HORA MERIDIANA

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

HERMANNUS HENNIG

RONNEBURGENSIS.

ADVERSARIORUM PARTES SUSCIPIENT

E. ALTHAUS, STUD. PHIL.

FR. PAULSEN, STUD. PHIL.

H. ZEHLER, STUD. PHIL.

BEROLINI

TYPIS PORMETTERI.

ADOLPHO KIRCHHOFFIO

PRAECEPTORI

PARTICULAM QUOQUE HANC PRIMITIARUM

QUAMVIS EXIGUAM

SACRAM ESSE VOLUI.

DE FABULÆ PROLOGO.

(Vers. 1.—163.)

I. *V.* 5. — De prologi condicione in universum potissimum disputaturus quod a singulari quodam versu exordior vel potius vocabulo simpliciter explicando nescio an venia mihi opus sit, prius quam tractare propositum incipiam a proposito declinanti: sed quoniam et ubique versuum ordinem servare neque ab interpretatione aut emendatione abstinere statui, nolui ne hanc quidem praetermittere occasionem iustae interpretandi rationis revocandae.

Media nocte domo egredi iussus senex confestim se adfuturum esse dicit, quod ne nimis mirum videatur pernicitatis suae addit causam, plane insomnem scilicet sibi senectutem esse.[1])

σπεύδω.
μάλα τοι γῆρας τοὐμὸν ἄυπνον
καὶ ἐπ' ὀφθαλμοῖς ὀξὺ πάρεστιν.

Verba minime obscura adeo omnibus videbantur obscurata, addito scilicet vocabulo *ὀξύ*, ut mirum quantum undique vexata sint. miro modo ea contorsit Hermannus, cuius haec est ex-

---

[1]) Nullo modo audiendus est Bremius, cui tardidatem senex excusare visus est. quod autem vocem *ὀξύ*, de qua tota haec quaestio est, substantiva vi instructam esse voluit, refutatus est ab Hermanno, Leipziger Litteraturzeitung a. 1819. no. 247. pag. 1974.

plicatio. *quoniam quod dicit senex μάλα τοί γῆρας ἱοὐμὸν ἄυπνον idem est ac si diceret τὸ ἐμὸν γῆρας πολὺ ἔχει τὸ ἄυπνον, hoc ἄυπνον in mente habens addit καὶ ἐπ᾽ ὀφθαλμοῖς ὀξὺ πάρεστιν, insomniam citam sibi adesse fugato ab oculis somno significans.* Merito respuens hanc rationem Klotzius nemini probabit quam ipse excogitavit interpretationem, qua ea quae sunt ἐπ᾽ ὀφθαλμοῖς ὀξύ alio nisi ad oculorum acumen referri non posse putans hoc senem facit dicentem, *sibi senectutem oculis quidem acrem atque acutam adesse.* sed quid quaeso causae est cur de acumine oculorum suorum ille moneat? quid oculorum acumini cum insomni vigilantia et nocturna celeritate? et hoc ut feramus: unde senectute visum acriorem reddi credamus? quid quod ingravescente aetate cum omnes omnium hominum sensus hebescere tum oculorum acumen comminui quotidie quisque intellegit? sic ipse Euripides H. F. vers. 638 sqq.

ἄχθος δὲ τὸ γῆρας ἀεὶ
βαρύτερον Αἴτνας σκοπέλων
ἐπὶ κρατὶ κεῖται,
βλεφάρων σκοτεινὸν
φάος ἐπικαλύψαν.

Qui igitur nuper fabulam edidit, Weilius, perinde atque G. Dindorfius revocavit explicationem Bothii, qui *senectam impigram senis oculis insidere et quasi in illis excubare* dixit: id quod etsi habet quod arrideat, ferri tamen nullo modo potest, si quidem et praepositio repugnat ἐπί, nisi ἐν pro ἐπ᾽ restituendum putes,[2]) neque ὀξύς notionem significat diligentiae, quam caveas cum celeritatis notione prorsus confundas.

Veram interpretandi rationem non est dubium quin primus senserit Bremius[3]), quantumvis aliud quid agens misere falsus est in expendendis singulis, proxime autem ad verum accessit Firnhaberus, hoc modo hunc versum reddens, *das alter liegt*

---

[2]) Humani quid opinor accidit Weilio, qui de refragante praepositione Klotzium monens idem vitium admittere ne ipse quidem cavit.

[3]) Tractavit huius fabulae aliquot locos in annalibus qui inscribebantur Philologische Beytraege aus der Schweiz, vol. I. pag. 212.—243.

mir schwer auf den augen. nimirum ut ὀξύ saepissime dicitur id quod acerbum ac molestum est ita senex eo vocabulo utitur ad senectutem significandam tanquam acerbe sibi oculis insidentem doloribusque insomnia excitatis adficientem. ne igitur mireris quod praeter insomniam ex improviso insomniae adfertur acerbitas, cogita senem morosum ac tristem pernicitatis suae causam proferentem molestissimam non posse prorsus a querelis abstinere.

II. *Vers.* 6.—11. — Inter Agamemnonem et servum in libris hi versus sic distributi sunt.

ΑΓΑ. τίς ποτ᾽ ἄρ᾽ ἀστὴρ ὅδε πορθμεύει;
ΠΡ. Σείριος, ἐγγὺς τῆς ἑπταπόρου
Πλειάδος ᾄσσων ἔτι μεσσήρης.
ΑΓΑ. οὔκουν φθόγγος γ᾽ οὔτ᾽ ὀρνίθων
οὔτε θαλάσσης, σιγαὶ δ᾽ ἀνέμων
τόνδε κατ᾽ Εὔριπον ἔχουσιν.

Merito in hoc loco, postquam primus vitium detexit Jos. Scaliger (Prolegom. ad Manilium pag. 5.), offenderunt quicunque non nimis imperiti fuerunt rerum caelestium. nimirum tantum abest ut Sirius merito propinquus dicatur Vergiliis ut ab illis sit remotissimus. nam Vergiliae quo tempore lineam quam dicimus meridianam transeunt gradibus circiter quadraginta a summo caeli fastigio propiores sunt quam Sirius ubi eundem circulum transgreditur, unde sequitur ut qui ab illis in caelo conficitur circulus quem in se complectitur minorem gyrum Sirii omnibus ex partibus superet gradibus quadraginta, vel, ut verbis utar astronomorum, inter Vergilias et Sirium parallelorum differentia intercesserit graduum quadraginta. accedit autem differentia quam dicunt meridiani, maior illa quidem differentia parallelorum. nimirum tantum hac quidem ex parte Vergiliae distant ab Sirio ut quo tempore is superat circulum meridianum illae post escensum gyri sui in meridiano fastigium arcum in caelo descripserint graduum quinquaginta, i. e. ut proximi sint a summo caeli fastigio tribus horis antea quam Sirius circulum meridianum transeat. quae cum ita sint, Sirium Vergiliis propinquom dici posse

merito opinor negabimus, id quod ipsa specie caret probabilitatis vel minima inde quod quae inter Sirium et Vergilias interiecta est caeli plaga stellis signisque distincta et tanquam sparsa est tam inlustribus, Vergiliis tanto clarioribus ut qui Vergilias novit Siriumque et hanc quidem caeli meridionalis partem oculis passim perlustravit, ei ne in mentem quidem venire possit ita definire quem haec stella in caelo teneat locum ut propinquam eam dicat Vergiliis. itaque cui haec descriptio debetur non est cur immerito Scaliger rerum caelestium imperitiam exprobraverit.

Illo autem opprobio, quod Harius[4]) et G. Dindorfius[5]) poetae defendere merito opinor verebantur, Euripidem purgare conatus est primus Boeckhius eo quod Vergiliarum mentionem ab Euripide minore dixit inculcatam esse in repetenda tragoediae editione[6]): neque tamen video equidem cur harum quidem rerum maior Euripides peritior quam minor vel alius quis fuisse putandus sit. Aliam rationem Nauckio Kirchhoffio Weilio probantibus Bremius secutus est, qui prorsus deleturus Sirii mentionem vocem *σείριος* pro adiectivo ad substantivum *ἀστήρ* referendo haberi iubens versus 7 sq. continuavit Agamemnoni, interrogandi autem signum in finem promovit versus 8.: qua ratione fere in idem incidit quod teste Theone Smyrnaeo, quippe qui in libro *περὶ ἀστρονομίας* XVI. (pag. 202. ed. Martin.) *τίς ποτ᾽ ἄρ᾽ ἀστὴρ ὅδε πορθμεύει σείριος*; scripsit, eodem Euripidis emendandi consilio iam antiquo tempore nescio quis temptaverat. sed cogita Agamemnonem ipsum secum colloqui et quae haec stella sit loco eius accuratius definito ex se ipsum quaerere: nomen quidem stellae, quasi res sit capitalis, tanquam se ipsum celare, sed ea quae certa illa stella secum trahit ad qualescunque res pertinentia accuratissime exponere nonne insani hominis est? haec mecum singula reputans sufficere putabam ad Bremium refutandum, sed aliud accedit argumentum gravis-

[4]) The philological museum. vol. I. Cantabrig. a. 1832. pag. 23 sqq.

[5]) cf. quae ab eodem G. Dindorfio dicta sunt in Jahn. annal. a. 1868. pag. 410 sq.

[6]) Gr. tr. pr. pag. 278.

simum unde cum mentio probatur Sirii tum, quae mihi genuina videtur, defenditur quae in libris est versuum distributio.

Miror enim profecto quod nemo unquam, quantum equidem scio, ea quae statim de aestuum et ventorum perinde atque avium silentio dicuntur monuit non de diei sed de anni tempore intellegenda esse. an vere quis ventorum flatum fluctuumque strepitum aeque atque avium sive gallorum cantum una cum sole oriri et deficere credat? unus offendit in re tam mirabili Hermannus, sed ut et ipse quin diei tempus a poeta respiceretur minime dubitavit ita asperrimam adhibuit medicinam maris ventorumque mentionem prorsus relegandi.[7]) quod contra si ad anni tempus haec referimus, neque est cur in ventorum fluctuumque silentio offendamus avium silentio coniuncto neque quicquam requiri posse videtur ad anni tempus accuratius definiendum, quod autem aves silere noctu Agamemno conqueritur mirum non est, propterea quod ille in universum de anni tempore cogitat cuius signum est lumen illud caeleste.

Reputa igitur secundo vento carentes Graecos Aulide sedere[8]), id quod nihil est impedimento quominus huius loci et versus 813.[9]) rationem habentes ita accipiamus ut malacia navigandi opportunitatem corrumpi putemus.[10]) nimirum minime impedimento est quod detestata Troianam expeditionem navesque Graecorum quod Aulidem convenerint conquesta Iphigenia canit versibus 1323 sq.,

μηδ᾽ (ὤφελεν) ἀνταίαν πνεῦσαι πομπὰν
Ζεύς.

quae verba et Iphigeniae sunt tam tempestatum quam morae a Diana Graecis impositae eiusque rationis parum peritae et locum habent in canticis, ubi cum non tam probabilitati atque melicarum

---

[7]) De interpoll. J. in Aul. l. pag. 6.

[8]) v. 88. *ἥμεσθ᾽ ἀπλοίᾳ χρώμενοι κατ᾽ Αὐλίδα.*
v. 352. *οὐρίας πομπῆς σπανίζων.*

[9]) *μένω ἐπὶ λεπταῖς ταισίδ᾽ Εὐρίπου πνοαῖς.*

[10]) Prorsus siluisse ventos et Sophocles statuit El. 564. et ipse Euripides J. T. 15. dissentiente Aeschylo Agam. 179 sqq. ed. Herm.

partium cum reliqua tragoedia consensui operam dedit quam licentiae suae indulsit Euripides tum hoc loco adlitterationum homoeoteleutorumque quae dicimus studio facile potuit eo adduci ut ipse secum pugnaret dumne suaves quosdam sonos abicere cogeretur.

Reputa igitur malacia Graecorum naves in portu retineri, reputa malaciam ingenti quo dies caniculares ardent solis calore eodem effici qui avium cantum opprimit [11]): num miro aliquo casu illatam esse putas vocem *σείριος*, qua plerumque significatur canicula? num ab inepto emendatore tibi videtur hoc institutum esse, ut non splendens nescio quae stella Vergiliis vere vicina sed ipse Sirius quamvis perverse Vergiliis propinquus dictus intellegi debeat? immo aperte Euripides Graecos finxit eo tempore Aulidem convenisse quo dies putabant caniculae sub potestate esse, i. e. diebus canicularibus, quippe quibus tam ventos quam aves silentio premat solis ardor.

Constat autem dies caniculares nomen habere a canicula propterea quod paullo ante solem exorta interdiu ea caelum permeat, unde qui illo tempore flagrantissimus est aestus caniculae vi effici videbatur. quanto vero comminuitur paullatim aestus tanto eius arcus augetur longitudo quem noctu stella in caelo describit, sub aequinoctiale autem tempus illa, cum oriente sole in summo caelo sit, [12]) dimidiam tantum cursus partem interdiu conficit. sequitur tum illud tempus de quo haec Hesiodus (O. D. 414 sq.).

ἦμος δὴ λήγει μένος ὀξέος ἠελίοιο
καύματος ἰδαλίμου, μετοπωρινὸν ὀμβρήσαντος

---

[11]) Apte omparare mihi videor Agam. vers. 543 sq.,
χειμῶνα δ᾽ εἰ λέγοι τις . . . . . .
. . . .
ἢ θάλπος, εὖτε πόντος ἐν μεσημβριναῖς
κοίταις ἀκύμων νηνέμοις εὕδοι πεσών.

[12]) cf. Hes. O. D. 609 sq.
εὖτ᾽ ἂν δ᾽ Ὠρίων καὶ Σείριος ἐς μέσον ἔλθῃ
οὐρανόν, Ἀρκτοῦρον δ᾽ ἐσίδῃ ῥοδοδάκτυλος Ἠώς.

Ζηνὸς ἐρισθενέος, μετὰ δὲ τρέπεται βρότεος χρὼς
πολλὸν ἐλαφρότερος· δὴ γὰρ τότε Σείριος ἀστὴρ
βαιὸν ὑπὲρ κεφαλῆς κηριτρεφέων ἀνθρώπων
ἔρχεται ἠμάτιος, πλεῖον δέ τε νυκτὸς ἐπαυρεῖ.

Eodem autem illo anno tempore, quo arationem et sationem parari vult Hesiodus, ea gesta esse finxit Euripides quae hac aguntur tragoedia. id quod luculentissime inde apparet quod satis magno temporis spatio antea quam luceat Sirius adhuc in medio caelo (*ἔτι μεσσήρης*) esse dicitur, unde necessario hoc concluditur, medio caelo relicto in caelo occidentali illi multum itineris occasum versus conficiendum esse antea quam sol oriatur. ineunte igitur mense Octobri Agamemno quarta fere post mediam noctem hora absoluta, quo tempore gradibus XLI supra horizontem elatus Sirius in summo caelo est, domo videtur egressus esse. qui canicularibus diebus malaciam secum trahens obtinere solet aestus ventis imbribusque auctumnalibus nunc quidem extinctus esset, nisi qualencunque ob causam irata Diana retineri iussisset flatus ventorum vicissitudinesque tempestatum. hoc autem quanquam minime ignorat Agamemno tamen, quae spes est hominum nunquam oppressa semperque vel ea quae fieri non possunt tandem fore ut fiant sibi persuadens, placatum iri Dianam idoneamque ad navigandum tempestatem una cum auctumno venturam esse sperare non destitit. sic in dies ventum expectans quo est animo misere perturbato auctumnalis temporis signis diu iam in caelo elatis spem sibi falli non sensit. hac vero nocte, ubi in vestibulo stanti ei de medio caelo stella adfulget prae ceteris splendida, subito Sirii oritur suspicio utpote clarissimi in nocturno caelo luminis, quam stellam ille inani spei nimis deditus hac quidem noctis hora in imo caelo orienti esse putavit. tum idoneae tempestatis spem se fefellisse suspicans nomen stellae quaerit e servo, et ille Sirii quidem nomine diserte stellam appellat, unde Agamemno verum se suspicatum esse intellegit, sed multam noctem esse neque dum dormiendi tempus praeteriisse monens caniculam adhuc in summo caelo esse addit. Agamemno vero audito Sirii nomine quae senex monuit nihil moratus, spes autem

quantum se fefellerit nunc quidem intellegens prorsus desperans haec exclamat: *(quanquam igitur adeo usque maturitatis anni tempus progressum est,) nullus tamen neque avium strepitus neque maris, ventorum autem silentium Euripum premit?*

Vides igitur tenendam esse quam libri praebent versuum distributionem, quae autem per exclamationem senis verbis adiungit Agamemno interrogative videntur dicenda esse. quare ego quidem hunc locum sic constituo.

ΑΓΑ. τίς ποτ᾽ ἄρ᾽ ἀστὴρ ὅδε πορθμεύει;
ΠΡ. Σείριος, ἐγγὺς τῆς ἑπταπόρου
Πλειάδος ᾄσσων ἔτι μεσσήρης.
ΑΓΑ. οὐκ οὖν φθόγγος γ᾽, οὔτ᾽ ὀρνίθων
οὔτε θαλάσσης, σιγαὶ δ᾽ ἀνέμων
τόνδε κατ᾽ Εὔριπον ἔχουσιν;

Nihil igitur in hoc loco, si accuratius eum consideraveris, habebis quod reprehendas nisi Vergilias ipso caelo refragante Sirio finitimas factas. hoc autem vitium ut vel in Euripide ferendum esse supra monui ita omnino optime ferri posse de iure inde colligere mihi videor quod antiquitus et Pleiades quique cupidissimo amore incensus eas persequitur Orion [13]) una comprehendebantur fabula et Orioni, ingentis magnitudinis venatori, canis fidelissimus adiungebatur Sirius. [14]) quibus fabulis cum necessario hoc efficeretur, ut tam Vergiliarum et Orionis [15]) quam Orionis et Sirii [16]) sidera fere in unum bina coalescerent, vix mirandus videtur si quis rerum caelestium non ita peritus Orionem, Sirio illum quidem prorsus finitimum, in ea autem parte quae proxima est a Sirio septem octove stellas complectentem, pro septem illis Vergiliis accepit.

III. V. 12. — Cum hoc loco Agamemno, quem, ut ex aliis huius tragoediae locis apparet, [17]) Euripides in aliqua domo ha-

---

[13]) Hes. O. D. 619 sq. cf. E. M. v. πλειάς. schol. Pind. Ne. 2. 16.
[14]) Il. 22, 29.
[15]) Hes. l. l. 615.
[16]) Hes. l. l. 609.
[17]) vers. 1. 317. (440.) 678. 803. 862. 863.

bitantem finxit, σκηνῆς ἐκτὸς ᾄσσειν dicitur, Monkius ut alia, de quibus non est quod verba faciam, ita Hermanno [18]) adsentiente hunc versum ut spurium abiecit. ego vero quin fallatur quicunque eum cum ceteris pugnare putat non dubito, si quidem aut miseras domos Aulidensium tabernis simillimas fuisse aut domui similem tabernam, utpote summo imperatori, Agamemnoni aedificatam fuisse facillimum est ad statuendum.

IV. V. 22. — Hunc versum prorsus carentem numeris, quos ut sana servata sententia restitueret frustra laboravit Marklandus, quamvis quod ille coniecit, καὶ φιλότιμον, nobis probare posse sibi visus sit Klotzius, primus delevit Bothius, item glossatoris esse coniecit Hermannus, secuti sunt Hartungus et G. Dindorfius. hoc autem si reputaverimus, ubi non eorum qui honorum studiosi sunt sed eorum ratio habenda est qui sunt in honoribus (τοὺς ἐν τιμαῖς) molestissimam esse ambitionis mentionem, praesertim cum eis quae statim secuntur a versu 24. nihil aliud nisi honoratos respici appareat, in Kirchhoffii sententiam mutilum hunc versum putantis haud facile discedemus, interpolatoris autem illam suspicionem probare vix opinor dubitabimus, nisi forte idoneam medicinam repperisse videatur Nauckius, qui hunc in modum versum restituit, καὶ τὸ πρότιμον. attamen miro sane modo in memoriam revocatur v. 342., ubi quod recurrit vocabulum φιλότιμον dubitari non potest quin ad ipsam eam usurpatum sit notionem significandam quae hoc nostro loco ferri potest una atque unica. vides igitur a qualicunque mutatione abstinendum esse utroque in loco, acquiescendum autem esse in verbis τὸ φιλότιμον. adfert autem Lobeckius in Paralipomenis [19]) Eumenidum versum 1014., βᾶτε δόμῳ, μεγάλαι φιλότιμοι Νυκτὸς παῖδες, ubi id quod est φιλότιμος idem fere valere putat quod πολύτιμος. sed neque recte hanc vocem vir egregius interpretatus est neque mihi quidem hoc persuadere possum, ut Aeschylum Sophoclem Euripidem putem hanc secutos esse obscurandi confundendique rationem,

[18]) De interpoll. J. in Aul. I. pag. 6.

[19]) pag. 372.

quam tuentes videmus infimae aetatis homines, sicut ex Nonn. libr. 48. v. 430. φιλοπάρθενος Αὔρη idem adfert Lobeckius pro eo dictum quod est εὐπάρθενος Αὔρη. quae cum ita sint, et versum 22., omni ex parte illum quidem suspectum, de iure eiecisse mihi videntur Bothius et Hermannus neque versum 342., nullo modo necessarium illum quidem nec ita commodum, dubito secludere, sicuti utrumque versum non dubito uni eidemque tribuere interpolatori qui ut fabulae ipsa fabula amplificandae semper fuit intentus ita ex versu 19. versum 22., versum autem 342. ex summa fabricatus est versuum 339.—341.

V. V. 66. — Hermannum Nauckium Klotzium Dindorfium miror non vidisse Tyndarum procos fefellisse non minus quibus illos obstrinxit sponsionibus dici posse quam eo quod filiam amori indulgere passus est. quod si secum reputassent viri docti sine dubio quantum fieri potuisset accuratissime expressissent codicum scripturas. Klotzii autem ὧδε h. l. verum non esse puto propterea quod uberiorem nos expectare iubet doli descriptionem quam ea est quae legitur.

VI. V. 93. — Qui proxime antecedunt versus 91 sq., quorum utrumque apparet ex more tam Graecis quam Latinis valde usitato ita ad verbum ἀνεῖλεν referendum esse ut verbi illius iubendi vis ad priorem, dicendi vis ad alterum versum pertineat, ut artissime inter se cohaerent ita accurate condicionalem, ut ita dicam, hanc inierunt rationem, ut versus 92. apodosin addat versui 91. illi autem versui qui versum 91. tanquam refingens supervacanea eaque nimis abundanter dicta adiungit versus 93. et accuratam illam delet cohaerentiam, si quidem repetita et apodosi subiuncta protasis ferri non potest, et omni neglecta distinctione ac concinnitate dissimilia et diversissima adserendo componens molestissimam efficit aequabilitatem. his igitur accuratissime perpensis quid mirum quod Klotzii et Weilii nihil moratus cantilenas in sententiam discessi Nauckii versum illum molestissimum definite damnantis?[20])

Sed gravius quid adfero. nimirum verbi εἶναι tempus prae-

[20]) Adstipulatorem nactus est Vitzium l. l. II. pag. 12.

sens cum in praesagiendis rebus futuris locum omnino non habeat tum male pugnat cum futuro tempore verbi ἔσεσθαι. num reputarunt hoc interpolatoris illi docti tutores? nego igitur illos locum accurate considerasse, si quidem non nisi invitus quis tale admiserit vitium: qua in temeritatis suspicione tanto minus dubito perseverare quanto accuratius aliud quid ab illis neglectum esse intellego maximi momenti. Est enim ubi recurrat oraculi mentio: quo in loco cum fere eadem quae hoc loco usurpantur verba, eodem autem quo hic modo mandatis adiungantur promissa, non est dubium quin utroque in loco quodam modo ipsius oraculi habeamus verba. quid autem quod in posteriore loco, verborum collocatione illo quidem tuto ab interpolatorum temptaminibus, omissum est quod in priore loco molestissime fertur addidamentum. ipse quaeso compares.

vers. 358 sqq.

κᾆτ᾽, ἐπεὶ Κάλχας ἐν ἱεροῖς εἶπε σὴν θῦσαι κόρην
Ἀρτέμιδι, καὶ πλοῦν ἔσεσθαι Δαναΐδαις, ἡσθεὶς φρένας
ἄσμενος θύσειν ὑπέστης παῖδα.

Denique quid causae habuerit interpolator quae nemo nostrum ne desiderat quidem diserte addendi inde opinor cognoscitur quod versus 92. et versus 91. artissimam cohaerentiam hebetis animi homini facile neglectam esse probabile est.

VII. V. 105. — Ἀμφὶ παρθένου nego Euripidi unquam idem fuisse quod latine est *circa virginem.* sic igitur struendum videatur, ἀμφὶ τὸν τῆς παρθένου γάμον, *circa virginis matrimonium.* sed si mendacia componuntur circa virginis matrimonium, scilicet illud si mendaciis quasi circumdatur, non potest non inde colligi certe ipsum illud matrimonium non commenticium esse. ergo, ut sanam habeamus sententiam, συνάψας ψευδῆ γάμον iungendum est, pro genetivo autem παρθένου aut accusativus restituendus est παρθένον aut dativus παρθένῳ, unde optimum hunc eruimus sensum, *commenticio circa virginem composito matrimonio.*[21]) particula enim ἀντί postquam quod

[21]) cf. Choe. 216.
ἀλλ᾽ ἦ δόλον τιν᾽, ὦ ξέν᾽, ἀμφί μοι πλέκεις;

Marklandus revocavit *ἀμφί* loco suo detrusit, cum nullo modo neque cum accusativo neque cum dativo strui posset, genetivum attraxit a correctore aliquo illatum. Ceterum Klotzius ut corrigat tantum abest ut singulares argutias huic sermoni inesse demonstrare conetur. ex composito enim ambigua illa oratione Agamemnonem ait usum esse, scilicet ut ad fallaces potius quam ad simulatas nuptias senex illa verba pertinere putaret. contra quod hanc orationem non ambiguam sed mendacem esse statuendum est. minime enim duplici modo hic versus accipi potest, sed semper hoc quisque inde intelleget, *mendaciis circa virginis matrimonium compositis*, nunquam hoc eliciet, *commenticio circa virginem composito matrimonio.*[22])

VIII. — Quae Agamemno de oraculo a Calchante edito deque dolo exposuit quo Clytaemnestrae persuasuri erant ut filiam in castra mitteret ducumque pontificisque in potestatem traderet, ea tam clare et distincte narrata sunt ut a nemine non possint intellegi. prae aliis autem commenticias esse illas Achillis cum filia nuptias cuique hominum et ex eis apparet a quibus exordium facit Agamemno, *οὗ δή μ᾽ ἀδελφὸς — ἔπεισε τλῆναι δεινά*, quibus vix quisquam apte significari putet matrimonium quamvis coactum atque odiosum, neque potest non colligi ex particula *ὡς* participio *γαμουμένην* addita, denique optime sequitur ex vers. 104 sq., quamvis minime nesciam in his oblucutores me habere eos qui sectantur Klotzium. neque magis si quis vers. 106 sq. Agamemnonem audierit hoc dicentem, praeter se tres tantum homines consilii illius participes esse, Calchantem Ulixem Menelaum, dubitare licebit quin Achilles et prorsus alienus sit a filiae matrique quas struxerunt insidiis neque ludi una cum his, immo quisque hoc pro certissimo habebit omnium plane ignarum esse Achillem. Merito igitur Bremius[23]) senem miratus est quod vers. 124 sqq. ex ero quaerit, Achilles num leviter laturus sit quod spes Iphigeniam in matrimonium

[22]) In versu 107. moneo *Κάλχας τ᾽ Ὀδυσσεύς κτλ.* scribendum esse, commate posito in fine eius versus qui proxime antecedit.

[23]) Philologische Beytr. I. pag. 147 sq.

ducendi se fefellerit. profecto vitium a viro illo docto detectum esse concedamus necesse est gravius quam quod ab ipso Euripide profectum esse possit. frustra enim laborarunt ei qui hoc nobis persuadere conati sunt, vel leviusculum vel prorsus nullum esse vitium, quamvis in eorum numero unum invenias e primoribus. Hermannus[24]) enim, ut tolleret suspiciones a Bremio motas, vers. 97 sq. (οὗ δή μ' ἀ. — δεινά) et vers. 104.—107. (πειθὼ — Μενέλεώς θ') statuit submissiore voce et aversum ab sene Agamemnonem dicere. sed et prorsus nemini hoc persuadebat vir egregius, id quod merito factum est, et ipse postea deposuit hanc sententiam[25]). tum temporis refutavit eum Mehlhornius[26]), repugnarunt Bartschius[27]), Hartungus[28]), Witzschel[29]). Firnhaberus[30]), Klotzius[31]), Vitzius[32]). optime inprimis Firnhaberus hoc monuit, nullam Agamemnoni causam esse celandi ea quae mox plane aperturus est.

Sed ipse Firnhaberus quae protulit ut, qui eius est mos, omnia optime se habere demonstraret, eis longe absum a subscri-

---

[24]) edit. praef. pag. XII.

[25]) De interpoll. Eur. Iphig. in Aul. I. pag. 4. Hartungi sectator factus est vir clarissimus. Nec tamen praetermisi ea quae ipse antea statuit primum enim haec propria sententia fuit ipsius Hermanni, illa, quam postea tuebatur, ab alio profecta est. deinde ea quae tum professus est Hermannus, quamvis, summam si spectas, nullum, quantum scio, sibi comparaverit manifestum plausum, singula tamen aliis magni sine dubio momenti fuerunt in iudiciis ferendis, tum tanquam historici ratione nec tamen chronologiae legibus accuratissime observatis narrandum mihi esse putavi quae quoque tempore de hoc prologo viri docti statuerint.

[26]) Allgem. Schulzeitg. a. 1833. no. 79. pag. 631.

[27]) De Euripide Iph. Aul. auctore. pag. 5.

[28]) Eur. Iph. in Aulid. pag. 83.

[29]) ubi censuit Hartungum, Neue Jahrb. a. 1839. vol. XXVII. fasc. I. pag. 61.

[30]) Euripides Iph. in Aulis. pag. XXX.

[31]) ad vers. 98. 105. idem quod Vitzio accidisse videtur Klotzio, ut et dissertationum ab Hermanno ann. 1847 sq. editarum ignarus fuerit neque quas ibi novas vir egregius proposuit sententias cognoverit.

[32]) De Iph. Aul. auct. et fatis. I. pag. 6 sq.

bendo[33]). atque eis quidem refutandis supersedeo quibus senem consulto a poeta fictum esse exposuit non intellegentem quae dixerit Agamemno. neque enim ullo modo ambigua illa sunt, ut supra dixi, neque ullum unquam Graecum poetam in tali tragoedia hominem prorsus stolidum ac fatuum introduxisse credi potest. terrore autem tanquam attonitum ac stupidum sensuumque impotentem vere si fingere voluisset poeta, aptius et simplicius hoc fecisset, ut accurate intellegerent auditores quem finem persecutus esset neve ambigerent terror an stultitia tantum in senem valeret. In universum hoc dixi contra omnes qui similia ac Firnhaberus monuerunt, velut E. Mueller.[34]) Witzchel.[35]), qui stultitiam senis excusarunt, et Klotzius, qui dictorum ambiguitatem evicisse sibi visus est.

At Firnhaberus, tanta moliri cum non satis haberet, saepius tragicos, ut omnia plane perspicerentur, eadem repetisse demonstrare conatus est. quasi hoc unquam in suspicionem vocari posset, quasi demonstratione opus esset hac in re, exemplis autem quasi aliquid proficeretur in rebus inter se dissimilibus. ac primo quidem loco quae enumeravit minime huc pertinent, utpote quibus hoc diserte addatur omnibus, denuo aliquid sive audiendum sive dicendum esse. deinde autem qui secuntur loci aperte sunt interpolationibus temptati, Phoen. 141 sqq. dico coll. 96 sq.[36]) et Eur. El. 57 sq. coll. 64 sqq., quorum prior accedit quod a Firnhabero ne ita quidem ut decebat acceptus est[37]). denique Troad. vers. 622.—625. coll. v. 264. silentio

---

[33]) l. l. pag. 256 sqq.

[34]) ubi censuit Bartschii libellum, Ztschr. fr. Altthm. a. 1838. no. 22. pag. 181.

[35]) l. l.

[36]) Phoen. vers. 139.—144. video nuperrime a Leutschio (Philologisch. Anzeiger no. 6 pag. 170) prorsus damnatos esse, quod num merito factum sit vehementer dubito.

[37]) Nam Antigone non unde paedagogus haec sciat interrogat sed qua ex re hoc colligat (αἰσθάνει), Tydeum et Hippomedontem istos duces esse de quibus adhuc quaestio fuit: unde sequitur neque eas res illam quaerere quas senex iam exposuerit neque ferri posse versum 143., quem tum addi-

praetermittam, quippe qui locus ne tantilla quidem ex parte cum nostro comparari queat. Firnhabero hoc quidem loco adiungendus est Weilius[38]), qui eadem atque ille usus est ratione eodem cum eventu. adsimulavit is Or. vers. 757. coll. vers. 731., non reputans Euripidem stichomythia quae dicitur ubicunque usus est varie varias admisisse licentias, excusandas illas his quidem in locis, alios in locos nullo modo transferendas.[39])

Nunc pedem ad eos proferamus qui hoc tenent, et turbatum esse hunc locum neque prologi eam esse formam qua ille ab Euripide instructus sit. Ac primo quidem loco ratio habenda est Bremii et Matthiaei.

Bremius quas excitavit dubitationes, quibus addidit hanc, ridicule ad senis verba v. 44., *φέρε κοίνωσον μῦθον ἐς ἡμᾶς*, longissima oratione Agamemnonem respondere, satis magnas ha-

tum esse suspicer cum in versu 142. quod nunc legitur *τότ'* locum obtinuit eius vocabuli quod Euripides scripserit, *τάδ'*. — Electrae autem versus 57 sq. spurios esse inde apparet quod plane pugnant cum eis quae vers. 71 sqq. dicuntur.

38) Sept. tragédies d'Euripide.

39) Sed omnino dubito num accurate illum Orestis locum Weilius perspexerit. nihil enim monuit de particula *ὡς* v. 731. participio *κτενοῦντας* addita, quanquam hac unica vocula deleri apparet qualecunque illam repetitionis suspicionem molestissimam. nihil aliud enim Pylades narrat quam ita adfectos se vidisse contionis animos quasi Orestes et Electra statim interficiendi essent. at vere nihil cogitat de morte. quare aptissime vers. 757. quid tandem quaerit contio diiudicatura sit. Ceterum quod molestissimum est vix sanavit Weilius. versus enim 755., qualem editiones praebent, male se habet.

ΠΥ. ἐν κακοῖς ἄρ' εἶ μεγίστοις, καί σ' ἀναγκαῖον θανεῖν.

nam et neglegentius institutum est quam quod vel in stichomythia ferri possit quod uno versu interiecto idem Pylades prorsus se ignorasse ostendit num moriturus sit Orestes necne, neque ipse Pylades secum concinit, quoniam post tres tantum versus, ubi *φεῦγέ νυν* inquit *λιπὼν μέλαθρα σὺν κασιγνήτῃ σέθεν* servari posse Orestem indicat. et illud *φεῦγε* optimam suppeditat medelam. nimirum aperte v. 755. sic scribendus est,

ἐν κακοῖς ἄρ' εἶ μεγίστοις, καί σ' ἀναγκαῖον φθάνειν.

praeferendam quidem hanc puto ei rationi quam praeeuntibus Prevosto et Klotzio secutus est Weilius, ut in fine signum interrogationis posuerit, quod sententiae pars prior aperte moleste fert.

buit unde iure cum Boeckhio Eichstadio Jacobsio duplicem fuisse Iphigeniae Aulidensis editionem statueret [40]. Praeterea novas suspiciones, quae Musgravio [41] ortae quidem sed neglectae erant, movere sibi visus est Mathiaeus cum et hoc gravissimum esse monuit, tam Euripidis quam Sophoclis fabulas omnes ab iambis incipere, unam Iphigeniam Aulidensem et ab anapaestis incipere et hoc metri genere non chorum utentem induci sed personas inter se colloquentes, neque illud praetereundum esse putavit quod olim Hermannus notaverat, contra morem Euripidis ab anapaestis ad iambos, ab iambis ad anapaestos transiri. [42] sed nullius momenti utrumque hoc esse ad qualiacunque demonstranda ipse monuit Hermannus [43] comprobantibus Mehlhornio [44] Bartschio [45] Witzschelio [46] Firnhabero [47], adstipulatus est G. Dindorfius [48] praeeuntibus aliis ex Andromeda prologi anapaestici exemplum adferens, cuius loci simillima est ratio ac nostri (quamquam, etsi a iambis hos anapaestos exceptos esse aliquo iure conicimus, num in eodem prologo iambicos versus secuti sint anapaesti prorsus ignoramus), nec debebat opinor dubitationes renovare nuper Vitzius [49].

Porro corruptionis indicia indagans Matthiaeus quod offendit cum in toto qui vers. 112 sqq. continetur loco tum in ipso

---

[40]) vid. hui. lib. pag. 18.

[41]) Eurip. ed. Lips. Barn. Beck. etc. vol. III. pag. 373. agnoverunt Musgravii suspiciones Marklandus Beck. (Diatr. de Rheso § 8.) Boeckh. Gr. tr. pr. pag. 214

[42]) Eur. tr. VII. pag. 322 sq.

[43]) edit. pag. IX. sq. — postea eum mutasse sententiam supra monui. sed ego quidem teneo quod antea Hermannus statuit, argumentum ex nova illa prologi ratione non esse petendum. cf. etiam quae pag. 24. comprehendi.

[44])) l. l. pag. 629.

[45]) l. l. pag. 5. in.

[46]) l. l. pag. 60.

[47]) l. l. pag. XXV sq.

[48]) Eur. tragg. superst. tom. III. pag. 439.

[49]) l. l. I. pag. 6. in.

vers. 113. aperte nihili est, quamvis adnuat G. Dindorfius[50]). namque idoneam ea quae in epistula scripta erant communicandi causam ut in laudato Iphigeniae Tauricae (vers. 760 sqq.) ita hoc nostro loco habuit poeta, cum et auditores et senem accurate vellet totam perspicere rem, quam ex eis quae huc usque Agamemno exposuit nullo modo bene cognitam haberi posse facile quisque intelleget. profecto enim sane obscura sunt illa *ἃ δ' οὐ καλῶς ἔγνων τότ' αὖθις μεταγράφω καλῶς πάλιν*, quibus solis indicatur epistulae argumentum. quod autem idem fere versus huc ex altera Iphigenia tanquam transcriptus videtur, monendum est eum in numero versuum esse eorum quos formulas appellari non dedeceat sive proverbialem vim occupasse malis. adscribo eorum quos memoria sponte praebet. Med. 270. et Troa. 708. Med. 748. et J. T. 738. J. A. 311. et Andr. 588. J. A. 312. et Hel. 1640 sq. (J. A. 985. et El. 672.) cf. Med. 693., quem versum etiam in Peliadibus locum habuisse tradunt scholia. ceterum haec omnia bene notandum est ita comparata esse ut ubi eisdem agebatur de rebus vel invitus poeta ea repeteret necessario, si quidem hic et illic eisdem opus erat vocibus.

Quod denique alterum argumentum de suo addidit Matthiaeus, absurda esse quae vers. 153 sq. senex quaerit, commemorasse satis habeo. Illis autem expositis vir doctissimus, haec igitur talia sunt, inquit, ut initium certe fabulae longe aliter ab ipso Euripide constitutum fuisse quam ut nunc legitur dubitare vix liceat.

Vides haec ut multo aptius collecta sint quam ea quae de duplici fabulae editione eisdem quibus Matthiaeus argumentis usus disputavit Bremius. at Matthiaei sententiam mox examinabimus, nunc Hermannum sequi liceat ad Bremium.

Hic de prologo iambico, longiorem dico orationem Agamemnonis anapaestis interpositam, quas moverat suspiciones[51]) ut inanes esse doceret vir summus[52]) satis artificiose disputavit

---

[50]) l. l. pag. 441.

[51]) vid. hui. lic. pag. 16.

[52]) In libello illo qui prior est de interpolationibus Iph. Aul. Bremii suspicionem eo agnovit quod Hartungi de prologo sententiam adoptavit.

de Agamemnone non ad ea attendente quae senex responderi vellet[53]), unde factum est ut obloquentes nactus sit Mehlhornium[54]) Bartschium[55]) Zirndorferum[56]). quoniam enim iambos novo hoc loco positos esse mirari non debemus, satis erit monere quae iambis istis contineantur, ea spectatores sciant necesse esse, praesertim cum ea respicitur lex quam de prologorum ratione sibi praescripsit Euripides. quod autem illo studio abreptus poeta aliquantulum laesit veri similitudinem neque mirum est neque, id quod rectissime addidit Hermannus, magis nota dignum quam quod eius generis ceteri praebent Euripidis prologi[57]). haec secum reputantes etiam Welckerus[58]) Firnhaberus[59]) minime Bremio oboediendum esse putarunt duas Iphigeniae editiones fuisse statuenti, quarum certe prologos, alterum vers. 49. — 110. aliaque pauca continentem, alterum vers. 1. — 48. vers. 115. — 163. complexum, inter se diversissimos fuisse[60]).

Quod Bremius omisit, remotis iambis necessario putandum esse inter anapaesticas partes non nulla interiisse, notavit Hermannus, qui istam lacunam negavit aliter expleri posse quam ut senex et credat nuptias Iphigeniae et Achillis instare et tamen immolatum iri virginem ab Agamemnone audiat, quare nihil remotis iambis profici, potius qua vers. 124 sqq. cum iambis concinentes redderentur anquirendam esse rationem. arripuit hoc Mehlhornius[61]) ut hanc lacunam optime ita expleri posse ut repugnantia ista tollatur demonstrans Bremii rationem ei

---

53) edit. pag. XI. in.

54) l. l. pag. 630.

55) l. l. pag. 5.

56) De Eur. Iph. Aul. pag. 11.

57) cf. etiam E. Mueller. l. l. no. 22. pag. 182.

58) Gr. Trag. II. pag. 649.

59) l. l. pag. XXVIII. 78 sq.

60) De initio fabulae ex duobus exordiis conflato adsensum patefecit Lud. Dindorfius (Eur. fabb. vol. II pag. 536.) neque tamen cogitavit de tota fabula dupliciter edita.

61) l. l. pag. 630.

quam Hermannus proposuit praeferendam esse exponeret. sed ut concedamus ingeniosam esse Mehlhornii coniecturam, argumentis Bremium minime munivit.

Tamen argumentis si caret parum credibilis est eius sententia. praeterea hoc non nihil habet momenti, quod, si duos fuisse prologos conceditur, ne cogitari quidem potest causa qua aliquis adductus sit, non ut aliarum Euripidis tragoediarum rationem adsecuturus tanquam ipsa natura monente iambos anapaestis praefigeret, sed ut artificiosam istam excogitaret contaminandi rationem.

Item argumentorum auxilio carent quae excogitavit Hartungus[62]), cui tam anapaestis quam iambis in eadem editione Euripides usus esse sed ita eos distribuisse visus est ut iambicum prologum, quem postea ineptus ac fastidiosus aliquis grammaticus magna adhibita arte ac cura in eum quo nunc legitur inculcaverit locum, anapaesti uno quasi corpore comprehensi exciperent. Vide exordium anapaestorum, quod praeclare, si quid video, tanquam praeluditur tragoediae, quam absurdum sit in media fabula, eis quae Agamemno seni mandaturus est accurate a spectatoribus cognitis. nihil nisi ridiculum minimeque tragoedia dignum senis timorem Hartungus Agamemnoni obtrusit. Hermannus autem, qui postea Hartungo adsensus est[63]), E. Muellerum, qui Hartungum eo refutari putavit quod nullus extaret Euripidis prologus in quo non statim initio is qui loqueretur indicaret qui esset[64]), optime quidem coarguit Orestis Phoenissarum Medeae Heraclidarum Helenae Electrae Alcestidis prologos adferens, ubi eodem quo hic modo adspectu aliisque spectatores cognossent quis prodiret. sed quo Hartungus probaretur argumentum adferre non potuit, in eis autem quae, iambi si praefigerentur, ferri non posse modo docui Hermannus non offendit.

---

[62]) l. l. pag. 84 sq. — adsensus est nuper Vitzius I. pag. 7.

[63]) De interpoll. Iph. in Aul. I. pag. 4.

[64]) l. l. no. 22. pag. 181.

G. Dindorfius[65]) difficultatem tollebat prologum iambicis versibus scriptum antiquiori alicui interpolatori tribuens, quem Euripidem minorem fuisse suspicatus est. iste enim prologus orationem viro docto prodidit minus quam qua Euripides in prologis uti solet poeticam. itaque hoc statuit, Euripidem duas elaboratas quidem sed non coagmentatas reliquisse exordii partes, alteram vers. 1. — 48. complexam, alteram vers. 115 sq. 119. — 163., quae ut inter se cohaererent, ab altero isto poeta insertos esse vers. 49. — 114. 117 sq. At illud de quo pendet tota argumentatio, versus istos iambicos vere aliam atque Euripidis prodere artem, exemplis monstrare neque voluit vir doctus neque potuit, ut aperte dicam quid sentiam. namque etiamsi orationem huius loci magis pedestrem quam aliorum esse concedimus, quanquam minime desunt ex quibus plane Euripidis redoleat consuetudo[66]), tamen neque unquam loci immemores erimus quo haec leguntur, qui non est primum exordium fabulae, neque eo procedemus ut reliquos Euripidis prologos omnes magis poetica oratione scriptos esse nobis persuadeamus. quod statui praeter alios vetat prologus Electrae, qui, si primos versus excipias circiter octo, orationem habet pedestrem non pluribus quam quibus hic locus splendet poesis luminibus distinctam. quae cum ita sint, interpolatoris esse hos versus vir doctus nullo modo nobis persuadebit.

Idem igitur accidissse videmus omnibus qui singularum prologi partium alium qualencunque statuerunt ac quem libri tradunt ordinem. argumentis scilicet usi sunt vel aperte falsis vel ad probanda ea quae illi demonstrari voluerunt parum sufficientibus vel eis quae num vera sint semper certe ambigetur, qualia ea sunt quae colliguntur ex prologi forma.

Itaque hoc conficitur ex eis quae huc usque disputata sunt,

---

[65]) l. l. pag. 441. Poet. scen. ed. V. Eur. pag. 264. — Eidem interpolatori antiquiori priore loco vix dubitavit D. parodi quoque addidamenta tribuere. nunc aliter censet, quia haec manum minus quam prologus iambicus peritam prodant. quod quam recte iudicatum sit infra videbimus ubi de altera parodi parte disputatum est.

[66]) cf. totum exordium, inpr. vers. 53 sq. v. 56. v. 69. v. 70.

ex sententiis quas de Iphigeniae Aulidensis prologo tulerunt viri docti neque eas probabiles esse quae integrum eum nulliusque interpolatoris temptaminibus turbatum ad nos venisse voluerunt neque placere posse eas quae inde profectae, perturbatum eum esse minimeque qualem Euripides eum composuerit, varias proposuerunt explicandi rationes. immo, quoniam unum tantum est in quo merito offenditur, illud a primo Bremio notatum a quo huius disputationis exordium feci [67]), necessario id solum concedemus quod ex uno illo colligitur argumento. quare ex omnibus illis quas supra exposui sententiis sola Matthiaei stare potest, quanquam in ea, cum finibus circumscripta sit parum certis, apparet non posse nos acquiescere nisi si longius procedi omnino non posse intellexerimus. liceat mihi igitur periculum facere, huius prologi naturam si accuratius definiam genuinamque restituam speciem.

Tenenda putavi haec, neque in forma huius prologi minus usitata [68]) neque in eo offendi licere quod amplior ac longior videri possit narratio Agamemnonis [69]), sermonem autem totius loci, in universum si spectamus, eiusmodi esse ut nullo modo num Euripidi eum tribui liceat possit dubitari [70]). sed tertium hoc cum minime impedimento sit quominus interpolatoris addidamenta notemus ubicunque occurrunt tum alieni hominis vestigia deprehendisse mihi visus sum. qua in re eam ob causam mihi indulsi quia, si eos quos specto versus eiecerimus, prologum habebimus omnibus ex partibus absolutum. Quos dicam versus facile quisque suspicatus erit, ipsos illos scilicet qui causam praebuerunt offendendi primam, vers. 124. — 127. et qui necessario eos secuntur vers. 128. — 132. ita enim opinor hic locus ab Euripide scriptus est ut v. 133. exciperet versum 123., quod non vidit is qui novem istos versus inculcavit, quomodo senex, qui deponere Agamemnonem triste illud consilium modo audivisset, de terribili eius

[67]) vid. hui. lib. pag. 12.

[68]) vid. pag. 16. 24.

[69]) vid. pag. 18.

[70]) vid. pag. 20.

conatu verba facere posset non intellegens. at optime id factum esse docebo postea quam in versu 133. pro *δεινά γε τολμᾷς* scribendum esse *δεινά γ' ἐτόλμας* monuerim, qua in re necessario oboediendum erit, quicquid statuemus de loci natura [71]).

Prorsus igitus obscura ea esse quae Agamemno postquam clandestinas de sacrificanda Iphigenia machinationes exposuit de mutato hoc consilio dixit, quare necessario legi epistulam supra monui [72]). senem igitur apparet domino aperire quae sentiat non posse antea quam versibus 115 sq. 119. – 123. perspexerit omnem rem. quo non dubito quin hoc accedat, quod servus magis vereatur dominum quam cui aperte obloquatur tantis in rebus inque consilio una cum Graecorum primoribus capto. quare mutasse se consilium si Agamemno non accuratius exponeret quam in iambis indicavit, senex fortasse quid ipse sentiret omnino non profiteretur. nunc vero, postquam dominum qualem debebat talem se praestitisse vidit, et adsentitur et aperte addit de priori consilio quid sentiat. duplex igitur causa est cur nunc demum senex libere loquatur. eis autem quae nunc Agamemno statuit adsentitur ea vituperando quae ille antea machinatus sit [73]), quo efficitur ut pater filiae periculum denuo reputans magnopere sollicitetur vehementerque moneat ut iter acceleretur. Sed magna

[71]) *δεινά γε τολμᾷς*, sive versum 132. sive versum 123. excipit, nihil aliud dicit nisi terribilia audere Agamemnonem eis quae nunc agat: ergo senem facit dehortantem ab Iphigenia servanda, quod ridiculum est. enuntiatio autem quae sequitur relativa, ne prorsus supervacanea praedicans ineptissima sit, causam addere putanda erit cur recte dicatur Agamemno terribilia audere. haec igitur praebent libri: *terribilia audes, qui filiam tuam deae filio spondens victimam adducebas Graecis*, i. e. *nunc terribilia audes, nam filiam tuam deae filio spondendo victimam Graecis te adducturum esse promisisti* (*,cui promisso nunc turpiter non vis satisfacere*). haec Agamemnonem ne filiam servaret aperte dehortantis sunt. sufficiunt haec opinor ad id probandum quod conieci, *δεινά γ' ἐτόλμας*.

[72]) vid. hui. lib. pag. 17.

[73]) Huic explicandi rationi forsitan aliquid probabilitatis addat particula *γέ*. sic enim reddam haec verba: *recte fecisti, Agamemno. namque terribilia audebas* cum filiam tuam deae filio spondens victimam adducebas Graecis.

cum arte quae instituit poeta non intellexit hebetis animi interpolator. is, cum deesse putaret quo oratio senis referretur, versus 124. — 132. ingessit, quibus duplex illatum est vitium. quorum de altero non est quod amplius dicam, quippe de quo tota haec est disputatio, in altero etiam alii leviter offenderunt, senem scilicet stupidum, qui Agamemnonem ample et dilucide disserentem non intellexerit, subito ex satis obscura atque inani Agamemnonis magnifica declamatione totum colligere dolum.

Ceterum interpolatoris, cuius vestigia accurate monstrasse mihi videor, linguam si examinabimus, nihil deprehendemus in quo offendamus, sermonem autem minime Euripide indignum esse arbitror, quanquam notare licebit tam tripartitam divisionem vers. 129.—132. ubi bipartitam expectaveris, quam orationem nimis magnificam cumulatisque verbis impeditam. sed prius nescio an exemplo defendatur, si opus erit, vix merito in suspicionem vocato, Med. vers. 856.—858., alterum quod attinet, non dubito quin facile reperiri possint similis ubertatis exempla, quomodo versui 130., ubi sive *αὐτῷ* sive *ἑαυτῷ*, non *κείνῳ*, expectaveris, comparari potest Or. v. 292., ubi ipsius Agamemnonis verba quin adferantur non licet dubitare [74]). His consideratis istum hominem, quem non ita multis annis post Euripidem vixisse necessario statuemus, Euripidem minorem fuisse haud inepte suspicabimur.

Habemus igitur opinor prologum ab ipso Euripide perfectum ad ultimumque finem perductum qui ubi minime debebat manum expertus est Euripidis minoris versus illos 124.—132. inculcantis. execatis vero illis versibus prorsus nihil relinquitur

---

[74]) Apparet igitur Graecos ab altero dicta aut cogitata ita plerumque attulisse ut non, id quod solebant Latini, ipsa dicendi ratione non suas sed alieni hominis partes se agere indicarent, sed ut narrarent simpliciter quae dicta et cogitata erant. inde plerumque usi sunt modo indicativo in alienis orationibus adferendis, inde pronominis *αὐτός* casus obliqui saepe loca occuparunt vocum *ἑαυτοῦ* etc.

suspecti, nisi in singulari offendas forma. qua in re nunquam me habebis sectatorem, sed opponentem semper ea quae olim docuit Hermannus supra passim a me indicata, et periisse multas fabulas quae quale exordium habuerint nescimus et eo tempore quo haec tragoedia scripta est Euripidem, ut inventi novitate placeret, ad insueta confugisse satis credibile esse. haec si obiciemus, certe hoc impetrabimus ab eis qui praeiudicatis carent opinionibus, ut concedant in hunc prologum qui inquirunt, non posse eos qualecunque argumentum petere ex prologi forma, in eam autem si forte quam modo proposui discedant sententiam, qua quae statui accurata munivi argumentatione. plus autem me adsecutum esse quam profecerunt ceteri non est cur moneam, cum illos appareat mutilata membra ignoti corporis deprehendisse, mihi contigerit ut prologum restituerem absolutum omnibus ex partibus, quod quanti momenti sit ad sententiam meam probandam minime me fugit.

IX. V. 128. — Hunc locum viri docti a Libanio Ep. 1398. pag. 642. indicari putant, cuius haec sunt verba ab Ungero recte emendata: *τοῦτο δέ ἐστι δοκοῦντος φιλεῖν οὐ φιλοῦντος καὶ κατὰ τὴν τραγῳδίαν ὄνομα ἀντ' ἔργου* (*ἕν τερπου* cod.) *παρεχομένου*. Nauckius igitur illud *ἀντ' ἔργου* in ipsius poetae verba recipere non dubitavit: quo in recipiendo magnopere vereor ne lapsus sit egregius criticus, ea dicentem faciens poetam quae huius loci natura ferre non possit. namque *ὄνομ' ἀντ' ἔργου* si in nostro versu legimus, Achilles quam matrimonio sibi iungere pollicitus fuerit Iphigeniam nunc fraudem se fecisse professus negasse videtur uxorem se ducturum esse. verba enim qui pro factis dat, eius consilium est fallere. atqui quoniam Iphigeniae nuptiarum Achilles prorsus ignarus de matrimonio nec dedit promissa nec solvere dubitavit, tenendum erit *ὄνομ', οὐκ ἔργον*, quae verba sensum praebent minus artis finibus circumscriptum. Ceterum mihi quidem Libanius non videtur hunc locum respexisse, quoniam, nisi externam spectes formam, scilicet nisi nimium ponderis tribuas usitatissimo verbo *παρέχειν* utroque in loco usurpato, non video quomodo alter alterius loci similis

sit. multo melius cum Libanii sententia congruunt Orestis illa (Or. 454 sq.),

> ὄνομα γάρ, ἔργον δ' οὐκ ἔχουσιν οἱ φίλοι
> οἱ μὴ 'πὶ ταῖσι συμφοραῖς ὄντες φίλοι.

maxime autem probabile hoc mihi videtur, certae alicuius tragoediae Libanium omnino non habuisse rationem, illud autem *κατὰ τὴν τραγῳδίαν* nihil aliud sibi velle quam nostrum illud, *ut poetae dicunt*, vel, *ut verbis utar poetae*, quae ibi quoque addere solemus ubi locutione usi sumus pluribus usitata. saepissime autem apud tragicos *ἔργον* et *ὄνομα* obviam ferri inter se opposita quis nescit? et signum oppositionis plerumque aut *οὐκ* erit aut *ἀντί*.

V. 224.

X. — Bothius cum *ἀντήρεις* propterea equos funarios dici scripsit quod cum iugalibus equis illi contenderent de velocitate atque agilitate nescio quid senserit, si quidem *καμπαῖσι δρόμων*, id quod non potest non de flectendo cursu intellegi, qui velocitate inter se aemulantur equi mala instituti sunt disciplina. inter flectendum enim cum accelerandus sit cursus equo extremo, interiores quo quisque amplius ab illo distat eo magis retardare debent cursum. Neque verum vidisse videntur Klotzius et Weilius, qui ita acceperunt ea quae sunt *ἀντήρεις καμπαῖσι δρόμων* quasi inter se aemulentur equi funarii in cursu flectendo, quoniam in flexibus diversis modo hic modo ille funarius velocius currere debeat: qua in re eo opinor falsi sunt quod a quo proxime positum est dativo adiectivum *ἀντήρεις* neglexerunt non posse separari. Quae cum ita sint, *ἀντήρεις καμπαῖσι δρόμων* propterea mihi quidem dici videntur equi funarii quod ex adverso sunt flexuum. funariorum enim alteruter, prout ad dextram aut ad sinistram manum auriga currum dirigit, primus omnium equorum flecti debet, et ea quidem de causa quia proximus a viae anfractibus ideoque e regione est flexuum.

DE PARODI PARTE ALTERA.

(Vers. 231. — 302.).

adiungitur de priore parte sententia.

XI. — Abiudicarunt Euripidi hanc alteram parodi partem a primo Boeckhio Euripidi minori adscriptam [75]) Hermannus Hartungus G. Dindorfius Bartschius [76]) Vitzius [77]), quorum sententiae prae aliis licet Firnhabero et Schoenio [78]) refragantibus non potui non subscribere.

Quicunque enim hoc carmen Euripidis esse volunt eo loco qui est vers. 242 sqq. refutantur omnes. male enim id quod inde de rebus Argivis a Mycenaeorum civitate seiunctis statuisse videmus huius carminis auctorem abhorret a ratione tragicorum, qui Agamemnonem ubicunque sive in ipsam scenam producunt sive commemorando respiciunt ignoratis omnibus minoribus regibus Homericis regem faciunt utriusque civitatis. qua licentia ita utitur Aeschylus ut per totam Oresteam Mycenarum, unde Atridas originem traxisse tradit Homerus, ne mentione quidem facta regiam urbem Argos faciat, quos Diomedi aliisque tribuens Homerus solas Mycenas Agamemnoni subiectas esse vult. quod contra Sophocles, qua de re optime docemus Electrae et exordio et versu 1459., Agamemnonis in potestatem utraque data civitate accurate Mycenaeorum urbem seiungit ab Argis. Neque Euripides rationem revocavit Homeri, sed illi quoque Mycenaeorum et Argivorum constat unam fuisse civitatem eamque unius subiectam imperio, id quod accuratissime primum ex compluribus huius tragoediae apparebit locis, quos deinceps enumerabo singulos.

---

75) l. l. cap. XIX.

76) N. Jahrb. vol. XXXIII. a. 1841. pag. 24.

77) l. l. I. pag. 10.

78) Mus. Rhen. vol. V. a. 1847. pag. 80.—107. 228.—245.

vers. 1498 sqq. *ΙΦ. ἰὼ γᾶ μᾶτερ ὦ Πελασγία*
Μυκηναῖαί τ' ἐμαὶ θεράπναι.
ΧΟ. καλεῖς πόλισμα Περσέως,
Κυκλωπίων πόνον χερῶν;
ΙΦ. ἔθρεψας Ἑλλάδι μέγα φῶς·
θανοῦσα δ' οὐκ ἀναίνομαι.

v. 111. *ἀλλ' εἶα χώρει τάσδ' ἐπιστολὰς λαβὼν πρὸς Ἄργος.*

dicit haec Agamemno ad servom senem quem epistulam Clytaemnestrae perferre vult.

v. 328. *προσδοκῶν σὴν παῖδ' ἀπ' Ἄργους εἰ στράτευμ' ἀφίξεται.*

ita fratri respondet Menelaus ubinam deprehenso nuntio epistulam interceperit ab illo rogatus.

v. 515. *οὐκ, ἤν νιν εἰς Ἄργος γ' ἀποστείλῃς πάλιν.*

Argos remittere filiam Agamemnoni suadet Menelaus Iphigeniae servandae causa. quod si illa urbs non in Agamemnonis sed in Diomedis aut Euryali aut Stheneli potestate esset, in mediam perniciem potius rueret virgo quam servaretur. Sed vere Agamemnonis hanc urbem esse accuratissime ex eis colligitur qui secuntur locis aut ipsius Agamemnonis aut Clytaemnestrae verba continentibus. adfero autem genuinos omnes.

v. 533. *κἂν πρὸς Ἄργος ἐκφύγω.* (Ag.)

v. 731. *χώρει πρὸς Ἄργος παρθένους τε τημέλει.*

(Agamemnonis ad Clytaemnestram verba).

v. 870. *ἦλθες εἰς Ἄργος μεθ' ἡμῶν κἀμὸς ἦσθ' ἀεί ποτε.*

(Clytaemnestra ad senem).

v. 1356. *ΑΧ. ἥν ἐφήμισεν πατήρ μοι. ΚΛ. κἀργόθεν γ' ἐπέμψατο.*

v. 1453. *ἔσθ' ὅτι κατ' Ἄργος δρῶσά σοι χάριν φέρω;*

(Clytaemnestrae ad Iphigeniam morituram verba).

Quid igitur statuemus de hoc carmine, quo refragante cuncta tragoedia exiguis Mycenarum quasque eis Homerus subiunxit civitatum finibus Agamemnonem videmus coercitum? desistamus

autem nunc quidem dicere sententiam quamvis facilem ad ferendum et ceteras comparemus quae in fabulis Argivis versantur Euripidis tragoedias, ut quid omnino de Argis et Mycenis Euripides statuerit cognoscamus.

Secundo igitur loco eas inspici decet tragoedias quae in eisdem atque Iphigenia Aulidensis versantur fabulis, Electram Orestem Iphigeniam Tauricam, quae tragoediae aeque atque illa singulorum quibus Atridarum domus obruta est casuum acerbitatem nobis ante oculos ponunt. enumerabo igitur cuiusque tragoediae locos singulos. quos si examinabis et inter se comparabis, Argos perinde ac Mycenas intelleges ubique imperio subiectos putari Agamemnonis, usque autem adeo alteram cum altera confundi civitate ut nullo ne nominum quidem discrimine statuto modo ab Mycenis modo ab Argis regnum appelletur. Atque in Electra quidem *Ἄργος* occurrit decies (vers. 1. 6. 48. 138. 274. 601. 641. 1242. 1250. 1277.), Mycenarum semel fit mentio (v. 963.), sed ita quidem ut Agamemnonis, nunc quidem Aegisthi, Mycenis esse fingatur eadem arx quam v. 641. Argis esse audivimus, unde nescio an hanc facere liceat coniecturam, ut Argivorum et Mycenaeorum ne urbes quidem Euripidi distinctas fuisse putemus, in qua sententia et Elmsleius fuit (Heracl. v. 188.) et qui praeeunte Brodaeo ab Elmsleio citatus est Strabo (VIII. pag. 377.), ex grammaticorum more ille quidem quod in uno animadverterat Euripide in omnes tragicos transferens. *Ἀργεῖος* tredecies legitur (vers. 88. 173. 179. 380. 410. 517. 629. 700. 715. 755. 930. 988. 1313.), *Μυκηναῖος* septies (vers. 35. 170. 248. 674. 709. 761. 776.). deinde in Oreste *Ἄργος* undecies (vers. 46. 103. 714. 770. 875. 1296. 1464. 1530. 1601. 1621. 1660.), *Ἀργεῖος* undevicies (vers. 49. 98. 119. 445. 612. 722. 799. 846. 861. 884. 1027. 1037. 1247. 1289. 1355. 1369. 1508. 1534. 1610.), *Μυκηναῖος* ter (vers. 101. 1246. 1470.). denique in Iphigenia Taurica *Ἄργος* duodetricies reperitur (vers. 45. 155. 189. 221. 230. 234. 377. 394. 508. 515. 567. 583. 589. 604. 640. 668. 677. 700. 733. 752. 768. 775. 804. 830. 928. 1033. 1182. 1440.),

Μυκῆναι quater (vers. 150. 592. 846. 982.), *Ἀργεῖος* sexies (vers. 366. 630. 666. 704. 877. 1123.), *Μυκηναῖος* semel (v. 532.).

Reliquas denique quae ad fabulas Argivas pertinent si inspiciemus tragoedias plane eandem de Argis et Mycenis reperiemus sententiam. cf. Phoeniss. vers. 77. 78. 91. 96. 408. 562. 579. 613. 708. 732. 789. 794. 882. 949. 1080. 1086. 1099. 1137. 1188. 1191. 1221. 1233. 1238. 1364. 1394. et vers. 125. 186. 430. 513. 608. 861. 1082., inprimis vers. 77. et 430. vers. 608. et 613. vers. 1080 sqq. Suppl. vers. 127. 365. 368. 537. 737. 891. 931. 996. 1027. al. et v. 1131. apud Homerum (Il. 4, 376 sqq.) hoc loco monendum est Thebanae expeditioni ne interfuisse quidem eos qui tunc regnum tenuerunt Mycenaeorum. sequitur tragoedia Heraclidarum nomine inscripta. cf. vers. 98. 134. 139. 156. 185. 190. 191. 265. 268. 275. 283. 284. 286. 289. 339. 348. 355. 360. 363. 389. 500. 648. 654. 674. 765. 775. 804. 828. 834. 839. 842. 1008. et vers. 85. 88. 136. 176. 187. 261. 290. 336. 759. 806. 829. 932., inprimis vers. 134. et 136. coll. vers. 268. 355 sqq., vers. 85. 88. et vers. 139. vers. 155 sq. et 175. vers. 185 sqq. vers. 288 sqq. vers. 336. et 389. vers. 828. denique Hercul. F. cf. vers. 2. 15.—19. 1285. et vers. 388. 943. 962. 462.

Accuratissime nunc perspecta Euripidis Argos et Mycenas confundendi consuetudine huius carminis auctorem, qui satis inepte Homeri vestigia legens duas statuit civitates, cavebimus Euripidem dicere, nec minus suspicionem mittemus Euripidis minoris, qui tragicorum principibus fere aequalis ut non imperitus fuisse putandus est poeticae dictionis, quae prorsus deest huic quidem carmini, ita quin quam Euripides Aeschylo et Sophocle fere adsentientibus tenuerat consuetudinem, Atheniensibus illam quidem opinor plane cognitam, quam accuratissime observaverit non est dubitandum. quae cum ita sint, ab interpolatore suspicor hoc carmen compositum esse satis recenti, quae suspicio non potest non augeri eis quae in sequentibus obviam fiunt offensionibus.

Vers. 261 sqq. — Etsi in codice Palatino post versum 261. duas lineas vacuas esse tradidit Kirchhoffius, quin totus atque integer hic locus sit minime dubito, propterea quod qui respondent versus antistrophici, nisi quod v. 275. πρύμναις scribendum videtur, nullo modo illi quidem vitiosi aut suspecti, cum strophico loco accurate concinunt, id quod si lacunosam dicis stropham, fieri posse nemini persuadeas, nisi si et antistropham ab alio interpolatore post mutilatam stropham aut retractatam aut omnino compositam esse demonstraveris et lacunae indicia docueris quomodo in retractato carmine relicta sint. itaque non audiendus esse mihi videtur Weilius, qui nec probabilitatem nec verborum curans cohaerentiam tam in antistropha quam in stropha lacunae signum posuit, sed lenissimam Marklandi recipiens correctionem et τε pro δέ, ταῖσδ' pro τοῖσδ' substituens hanc genuinam esse puto loci speciem,

Φωκίδος δ' ἀπὸ χθονὸς
Λοκράς τε ταῖσδ' ἴσας ἄγων
ἦν ναῦς κτλ.

Quae igitur mira ac reprehensione digna videntur de iure opinor putantur ab interpolatore profecta esse. merito autem miramur quod nulla ille coactus necessitate singulorum orationis membrorum parum respecta concinnitate, cum ceterarum classium accurate praeter ducum nomina navium numeros tradiderit, harum gentium mentionem fecisse satis habuit, sed magis videtur reprehensione dignus esse propterea quod neglecta historia ne ea quidem moratus est quae de Phocensium et Locrensium civitatibus minime coniunctis tradidit idem Homerus cuius vestigia tam anxie pressit ceteris in rebus.

Vers. 268 sqq. — Merito homines docti offenderunt in Adrasti nomine, quod qua non facile caretur Menelai mentione loco suo movere non dubitantes plerique σὺν δ' ἀδελφὸς ἦν scripserunt ex Marklandi coniectura. sed quis quaeso est quin Menelaum nulla neque patriae neque navium mentione facta tanquam legatum fratri adiunctum esse moleste ferat? quis est quin adsentiatur Matthiaeo Menelaum neganti eo consilio ut Graecia

Helenam recuperet expeditioni interesse dici potuisse? quam offensionem qui nuper eo quod v. 272. Ἑλένας pro Ἑλλάς substitui iussit tollere conatus est, Vitzius[79]), neque cetera sustulit vitia neque numeris vim inferri reputavit. qui enim trochaici loco ab illo ingestus est pes spondaicus, si quidem solus hic, quod hoc quidem carmen attinet, vice fungitur pedis trochaici[80]), mi-

[79]) l. l. II. pag. 6.

[8]) Neque enim vox Ἀχιλλείου, quae in versu strophico 241. eundem locum quem in versu antistrophico dipodia iambica obtinet, ego quidem dubito quin et ipsa iambicos pedes duos contineat purissimos. ut enim in talibus vocibus quales sunt παλαιός δείλαιος εὐκταῖος (Sept. 704. πατρὸς εὐκταίαν Ἐρινύν, ◡ ◡ — ◡ — ◡ — —) πατρῷος tum, ut videtur, cum quae sequitur syllaba producta est, aut in ποιεῖν et τοιοῦτος apud Aristophanem, litteras diphthongos αι ῳ οι passim corripi videmus: ita quid impedimento fuisse putemus quominus in tractanda syllaba ει poetae illa licentia uterentur? immo, ut taceam de vocibus βρότειος τέλειος aliisque quaeque opinor huc pertinent nominibus propriis Ἀλφειός Αὐγείας, quae voces, quarum ει vice fungitur vocalis ε productae, non diphthongi, apud Jones et, ubi eis brevi syllaba opus est, apud poetas simplici littera ε utuntur: minime desunt exempla litterae ει in eis vocibus correptae in quibus ει quin vere diphtongus sit dubitari non potest. huc pertinent voces αὐθάδεια εὐγένεια εὐσέβεια δυσσέβεια ἱέρεια προμήθεια, ex quibus quam primo loco posui propter numeros ceteroquin omni metricae compositioni repugnantes tragici (cf. Thesm. 704. Antiphanis fr. XIII. 4. com. III. pag. 139.) ubique, εὐγένεια Euripides H. F. 696. fr. 9., εὐσέβεια Sophocles Ant. 943. O. C. 189. Euripides Hipp. 1368. Pindarus Ol. VIII. 8., δυσσέβεια Aeschylus Eum. 525., ἱέρεια Sophocles fr. 44. Euripides I. T. 34. 1399. Or. 261. Pindarus Pyth. IV. 5. correpta habent paenultima. eandem corripiendi rationem num in voce προμήθεια tragici semper secuti sint vix dubium videtur, si quidem neque ullus invenitur locus ubi longa paenultima necessario opus sit et loci illi sex qui dubii videri possint vocabuli dimidiam partem posteriorem in quinto pede senarii habent omnes. ubicunque autem locum habet ista correptio quae sequitur ultima, id quod bene est notandum, aut positione aut revocata pristina eius syllabae natura (cf. Antig. 1028. Antiph. l. c. Soph. fr. 865. Alc. 1054.) producitur, ita ut, si quod nimis latis finibus legem suam circumscribit indulges grammatico, recte fortasse scholiasta ad Or. vers. 261. τὰ γὰρ διὰ τοῦ -εια προπαροξύτονα inquiat ἰωνικῶς οἱ ποιηταὶ παροξύτονα ποιοῦντες δία τοῦ — ια γράφουσι, τὸ αὐθάδεια αὐθαδία λέγοντες κτλ., merito autem Choeroboscus (Cram. Anecd. Ox. vol. II. pag. 182, 14.) ultimam vocabuli αὐθαδία dicat longam esse. haec

sere pugnat cum metro ceteroquin purissimo numerisque facillimis, id quod opinor satis est causae unde emendationem illam respuamus. Vides igitur frustra laborari si quis probare conatur quam Marklandus adhibuit correctionem et nescio an vitiosiorem reddiderint quem emendare moliebantur locum qui in Adrasti locum Menelaum substituerunt. quare non licet opinor illum removere, sed oblitus potius Menelai interpolator, quippe quem neglegentissimum fuisse vidimus, ducem illum fere primarium neglexisse putandus est. nimirum cum Homeri fontes inspexit, unde exiguos suos rivulos derivaret, proximum ab Agamemnonis nomine invenit Adrasti, quem alia non curans neque mortuum ab inferis se suscitare considerans agiliter Patroclum fecit Agamemnonis. nulla autem mora facta protinus volat vultibus et Menelao quidem praetervolato haec legit verba,

μάλιστα δὲ ἵετο θυμῷ
τίσασθαι Ἑλένης ὁρμήματά τε στοναχάς τε.

quibus verbis adeo excitatur animo ut versus fundat quibus nunquam fecit meliores,

τᾶς φυγούσας μέλαθρα
βαρβάρων χάριν γάμων
πρᾶξιν Ἑλλὰς ὡς λάβοι.

inde Homerum secutus est ad Nestorem.

---

autem ego quidem censeo non ita accipienda esse ut voces αὐθαδία προμηθία ἱερία quod suffixa attinet putemus eidem ordini adnumerandas esse cui σοφία κακία εὐδαιμονία, sed illud -ία mihi quidem nihil aliud est quam revocatum illud pristinum -εία (cf. ὑγιεία ⏑ ⏑ – – et πλουθυγιεία – ⏑ ⏑ – – Av. 604. 731. εὐκλείαν Sept. 666. ἱερεία Bacch. 1114. vid. Ellendt. lex. Soph. v. ἀλήθεια) quod priorem syllabam corripuit, sicut simili ratione suum αι vel ῳ vel οι corripuerunt alia suffixa. correptum autem illud ει quod in ι mutabatur vel ε (Soph. fr. 414. Pind. Pyth. IV. 5.) ei qui sonos respiciet non magis mirum videbitur quam quod Agam. 968. codices ὑγιείας tenuerunt, quamvis correpta est eius vocabuli paenultima. Ut paucis igitur comprehendam quid mihi velim, syllabae paenultimae diphthongum ει in eis vocibus quae in -ειος vel -εια terminantur poetis corripere licebat ubi producebatur ultima. hoc autem si recte statui, de iure mihi videtur vox Ἀχιλλείου continere dipodiam iambicam.

Quae secuntur tam misere corrupta sunt perturbato verborum ordine omnibusque solutis numeris ut, quoniam non nusquam ne sententia quidem quae sit diiudicari potest, de auctore iudicium ferri non possit hac quidem ex parte, quod parvi refert.

Quattuor igitur attuli certissima interpolationis indicia, Argos invito Euripide a Mycenis distinctos, Phocensium et Locrensium civitates refragante Homero in unum coniunctas, singulas classes minus aequaliter enumeratas, denique Menelai Lacedaemonisque mentionem prorsus neglectam ideoque tam ducum quam civitatum delectum reprehensione dignissimum. quae argumenta qui accurate perpenderit interpolatoris, id quod supra demonstravi, aetatem cognoscet minime eam fuisse de qua Boeckhius[81]) G. Dindorfius[82]) Vitzius[83]) cogitarunt, rectissime vero iudicasse Hermannum[84]) intelleget, qui strophas istas addidamentum habuit hominis multo Euripide recentioris neque illius Euripidis minoris qui maiorem Euripidem vel patrem vel patruum habuit. *nam*, inquit vir egregius, *ille quo tempore vivebat, non tulissent Athenienses chorum, qui tam miseros tamque inscite factos versus effunderet.* non ferendum autem fuisse illum chorum argumentis docuit non accuratius expositis, ieiunam dicens relationem numeri navium quique eis praefuere ducum, decerptam fere ex Homero, omni carentem vigore poetico, verbis expressam frigidissimis, genere dicendi scriptam vix in oratione prosa ferendo, denique non vacuam indiciis ignorati Atticismi. *nam, ne alia afferam*, inquit, *quis vel prosae orationis scriptor articulo utitur in his v.* 229. (233.) *τὼν γυναικεῖον ὄψιν ὀμμάτων ὡς πλήσαιμι, et v.* 249. (253.) *τῶν Βοιωτῶν δ' ὅπλισμα, quamquam hoc quidem in dubitationem vocari potest*[85]); *aut quis Atticus dicat, quod v.* 263. (267.) *legi-*

---

[81]) l. l. cap. XIX.

[82]) l. l. pag. 441., ubi a minore Euripide hoc carmen profectum esse voluit. nuper mutavit sententiam, Poet. sc. ed. V. Eur. pag. 264.

[83]) l. l. I. pag. 10. ll. pag. 11. diserte Euripidem min. dicit.

[84]) edit. praef. pag. XV.

[85]) Aperte hoc *τῶν*, quoniam in solo codice Florentino scriptum est,

tur, ἠθροϊσμένους, non illud comparandum cum ἠϊθέων, quod Marklandus restituit v. 171. (173.). quibus si nostra addimus, licet opinor sperare aliquanto confirmatum iri Hermanni sententiam[86]).

XII. — Alterum vero illud nunquam a me impetrabo, ut eis subscribam quae de priore parodi parte (vers. 164. — 230.) sive Hermannus[87]) sive G. Dindorfius statuerunt hic quoque notare conati vestigia interpolatoris. et ut statim meam sententiam addam, etsi quibus careri possit insunt multa, tamen prorsus desunt quae interpolatoris suspicionem ullo modo comprobent, adsunt quae Euripide, qualem in choricis carminibus componendis fere ubique se praebuit, valde sint digna. itaque factum est ut solum hoc viris doctissimis concedam, interpolatorem hanc quoque carminis partem de suo amplificasse cogitari quidem posse, neque tamen maiori cum iure hoc quam alium quemcunque cuiuslibet fabulae locum talis hominis audaciam expertum esse statui, quibus conatibus quamvis ingeniosis abstinere debet quicunque partes agit iusti critici.

G. Dindorfius igitur quattuordecim tantum versus (vers. 164.—170. vers. 185.—191.) poesin dictionemque Euripideam referre arbitratus reliquos interpolatori tribuit omnes. Hermannus praeter hos Dindorfii versus plura ut ab ipso Euripide scripta retinens, quae ab interpolatore in perversum ordinem redacta addidamentisque ornata essent, magna usus est sagacitate ut quae ipse sibi persuaserat probaret aliis. argumenta vero neuter adferre potuit, nam quae protulisse sibi visi sunt eadem miro profecto consensu, ea magnopere vereor ne fefellerint utrumque. Primum enim alter vers. 171. — 184. ea anticipari quae vers. 189. — 191. dicta sunt, alter utroque loco talia dici putarunt qualia, quoniam inter se cohaererent, inepte separarentur

---

addidamentum correctoris est strophicum versum antistrophico exaequantis, cui lectoris alicuius ignorantia vocem ἐκ praefixit.

[86]) Adnuit Hermanno Hartungus ad vers. 222 sqq., sed id quod novum de suo attulisse sibi visus est nihil est.

[87]) De interpoll. J. in Aul. I. pag. 6 sqq.

ingestis aliis rebus, quam quisque videt fere eandem sententiam esse. attamen duo sine dubio illis locis praedicantur inter se diversa neque iniuria factum est ut alia intercesserint nec eicienda illa quidem nec in alium locum transponenda. nam priore loco apparet qui in castris navalibus sint milites classicos, vers. 189 sqq. castra in Dianae nemore posita dici, ubi duces potissimum et equos fuisse consentaneum est. quare hi quidem loci bene inter se conveniunt, *sed cum priore loco pugnat parodi pars altera.*

Alterum argumentum viri docti hoc esse voluerunt, quod Euripides ex virginibus chorum composuerit, interpolator inepte mentionem ingesserit coniugum v. 176. quae hanc sententiam probarent testimonia attulit Hermannus, eadem qui Dindorfio in tota hac quaestione adsensus est, Vitzius[88]), cui Hermanni libellum prorsus ignotum fuisse conicio. sed quae vers. 187 sq. de se praedicant mulieres, quomodo ea non possint in nuptas feminas cadere non video, optime autem eas *νεάνιδας* appellari certo scio. cf. Hel. 1288. Trach. 307 sq. *τίς ποτ᾽ εἶ νεανίδων; ἄνανδρος ἢ τεκοῦσα;* coll. Hipp. 141. Or. 1438. Med. 623. Hor. carm. III. 22. 2.

Quae praeterea Hermannus notat sibi suspecta, librorum *ἡμιθέων* v. 173., *τὸν ξανθὸν Μενέλαον, Ἀγαμέμνονά τ᾽ εὐπατρίδαν* vers. 175. 177. ut inertissimis languentia epithetis, in Euripideo quidem choro nullius sunt momenti ad interpolatoris vestigia convincenda.

88) l. l. I. pag. 9. II. pag. 11.